

Korkeasti koulutettujen suomalaisten kokemuksista Euroopan unionin työmarkkinoilla^{*)}

Saara Koikkalainen

YTT Saara Koikkalainen työskentelee tutkijana Lapin yliopistossa.

Tutkimus tarkastelee korkeasti koulutettujen suomalaisten työmarkkina-koemuksia Euroopan unionin (EU) alueella. Eurooppaan suuntautuva muuttoliike on lisääntynyt Suomen EU-jäsenyyden jälkeen (1995-). Koulutuksen ja aikaisemman työkokemuksen tunnustaminen on tärkeää ulkomailta töitä hakeville muuttajille. Näitä tietoja ja taitoja tutkimuksessa kuvataan kulttuurisen pääoman käsitteellä. Vaikka tutkimuksen fokus on yksittäisten muuttajien tasolla, myös monet historialliset prosessit, kuten globalisaatio ja Euroopan integraatiokehitys, sekä kulttuuriset ja taloudelliset ilmiöt osaltaan vaikuttavat Suomesta muuton syihin, ajoittumiseen sekä suuntautumiseen.

Tutkimuksessa todetaan, että kansainvälisesti suuntautuneille, suhteellisen nuorille ja hyvin koulutetuille Euroopan kansalaisille muutto EU:n sisällä on yksi mahdollinen väylä työmarkkinoille. Muuttoa motivoivat erilaiset elämäntapaan ja henkilökohtaiseen kasvuun liittyvät tekijät, eivät pelkästään urakehitys tai mahdollisuus parempiin ansioihin. Kulttuurinen pääoma näyttäisi siirtyvän eurooppalaisten rajojen yli suhteellisen helposti ainakin, jos muuttaja on kotoisin Suomen kaltaisesta Pohjoismaasta. Koulutetut suomalaiset eivät kohtaa ylitsepääsemättömiä esteitä hakiessaan työtä muista EU-maista, mutta hyvän työpaikan löytäminen vaatii sopeutumista, määrätietoisuutta ja jopa hakeutumista kokonaan toiselle ammattialalle.

Avainsanat: korkeasti koulutettujen muuttoliike, Euroopan sisäinen muuttoliike, liikkuvuustutkimus, vapaa liikkuvuus, Euroopan unioni, työmarkkinat, sosiologia, Suomi.

Muuttoliike Suomesta muihin Euroopan maihin

Suomi liittyi Euroopan talousalueen (ETA) jäseneksi vuonna 1994 ja Euroopan unionin (EU) jäseneksi vuonna 1995. Näiden yhteisöjen jäseninä suomalaiset saivat oikeuden muuttaa ja asettua asumaan vapaasti mihin tahansa maahan talousalueen sisällä. Viimeisten yhdeksäntoista vuoden aikana Suomesta muihin EU-maihin on muuttanut yli satatuhatta suomalaista, joista liki 60 000 on korkeasti koulu-

^{*)} Artikkelin on Saara Koikkalaisen väitöstilaisuudessaan 7.2.2014 esittämä Lectio praecursoria. Väitöskirja: Making it Abroad. Experiences of highly skilled Finns in the European Union labour markets. Acta Universitatis Lapponiensis 267. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.

tettuja muuttajia (Suomen virallinen tilasto 2013; Tilastokeskus 2012). Nämä Eurooppaan muuttaneet suomalaiset ovat tutkimukseni kohteena.

1990-luvun Suomi panosti kansainvälisyyteen: opiskeluaajan ulkomaanvaihtoista tuli arkipäivää, erilaiset harjoitteluohjelmat liikuttivat nuoria maasta toiseen ja yhä useammalle korkeasti koulutetulle tarjoutui tilaisuus lähteä ulkomaan työkomennukselle. Ovien avautuminen Eurooppaan aiheutti pelkoja aivovuodosta, joka veisi Suomesta parhaat opiskelijat ja ahkerimmat uraohjukset. Pahimmissa uhkakuviissa visioitiin jopa parhaiden koulutettujen osaajien joukkopakoa Suomesta yhteisille eurooppalaisille työmarkkinoille.

Euroopan talousalueen ja EU-jäsenyyden vaikutus näkyikin selvästi Suomen muuttoliiketilastoissa. 1990-luvun alkuvuosina ulkomaille muutti viitisen tuhatta Suomen kansalaista vuosittain, mutta vuonna 1994 heitä oli jo yli 7 000. Muuttajien määrä kasvoi koko 1990-luvun ajan, saavuttaen huippunsa vuonna 2001, jolloin ulkomaille lähtijöitä oli jo 11 000. (Suomen virallinen tilasto 2013.)

Keitä nämä muuttajat ovat, ja mikä heidät vetää ulkomaille? Löytyykö uudesta kotimaasta työtä vai syrjitäänkö näitä ulkosuomalaisia uuden kotimaan työmarkkinoilla? Vai onko ruoho vihreämpää eurooppalaisten raja-aitojen takana? Väitöstutkimukseni *Making it Abroad* pohjaa näihin kysymyksiin, joihin aikaisemmin ei ole yritetty yhtä kattavasti vastata.

Työntekijänä Euroopassa -tutkimus

Väitöskirjatutkimukseni tavoite on valottaa sitä, miltä yhteiset eurooppalaiset työmarkkinat näyttävät ulkomaille lähteneiden suomalaisten silmin. Tutkimukseni perustuukin EU-maissa töissä olevien suomalaisten omiin kokemuksiin. Vuonna 2008 tekemääni *Työntekijänä Euroopassa* -verkkokyselyyn vastasi liki 400 ulkosuomalaista ja sen vuonna 2010 toteutettuun seurantakyselyyn noin 200. Kyselyä mainostettiin esimerkiksi ulkosuomalaisten nettisivuilla, blogeissa, Facebookissa ja keskustelufoorumeilla. Lisäksi Suomen Ekonomiliitto lähetti kyselystä viestin ulkomaille asuville jäsenilleen.

Kyselyyn vastasi ulkosuomalaisia hyvin monilta eri aloilta. Mukana oli konsultteja, IT-alalla työsken-

televiä, freelance-toimittajia, kieltenopettajia, tutkijoita, tilintarkastajia, projektiassistentteja, EU-virkamiehiä, muotoilijoita, suunnittelijoita ja terveystieteiden ammattilaisia. Kyselyyn vastaajat olivat suorittaneet yhteensä 423 erilaista tutkintoa. Lähes puolella korkeakoulututkinto oli suoritettu Suomessa, viidesosalla ulkomailla ja neljäsosalla oli tutkinto molemmista maista.

Kyselyaineistojen tuottamaa tietoa täydensin kesällä 2011 tehdyillä Skype-haastatteluilla. Haastattelimistani ulkosuomalaisista kuusi oli miehiä ja 12 naisia. Haastateltavat asuivat Belgiassa, Espanjassa, Islannissa, Irlannissa, Italiassa, Isossa-Britanniassa, Itävallassa, Luxemburgissa, Portugalissa, Ranskassa, Saksassa ja Tanskassa.

Monta polkua maailmalle

Parin viime vuosikymmenen aikana lähteneet suomalaiset muuttajat eroavat 1960- ja 70-lukujen siirtolaisista, joita olivat esimerkiksi Ruotsiin muuttaneet tehdastyöläiset, Kostamuksen kaltaisia kaupunkeja Neuvostoliitossa rakentaneet komennustyöntekijät sekä Saksaan tai Sveitsiin au-paireiksi lähteneet nuoret tytöt.

1990- ja 2000-lukujen suomalaismuuttajat ovat aikaisempaa monimuotoisempaa väkeä: lähtijöissä on esimerkiksi opiskelijoita, aurinkoon halajavia eläkeläisiä, rakkauden viemiä, kehitys-, lähetys- ja järjestötyöntekijöitä, tutkijoita, virkamiehiä, lobbareita, business-ihmisiä, sekä taiteilijoita ja muusikoita. He ovat osa uutta eurooppalaista muuttoliikettrendiä, jossa liikkuvuuteen ja kohdemaan valintaan vaikuttavat monet yksilölliset tekijät (ks. myös esim. King 2002; Recchi & Favell 2009).

Enää ulkomaille ei siis muuteta teollisen työn perässä, kuten monet 1970-luvulla lähteneet tekivät, vaan muuttajien joukko on siis varsin monipuolinen. Eri ikäkausina muuttoa motivoivat erilaiset tekijät ja jotkut muuttajat vaihtavat maata useaan kertaan ennen asettumista aloilleen. Myös monenlaiset lyhyempää ulkomaanoleskelua vaativat työtehtävät liikuttavat suomalaisia ulkomaille. Näille suomalaisille muutto ei välttämättä ole enää pysyvä ratkaisu, vaan yksi välivaihe työurala edettäessä. (ks. myös Heikkilä & Koikkalainen 2012.)

Usein muuton alkuperäinen syy on tutkinto-opiskelu ulkomailta. Haastattelemistani suomalaisista ulkomaille opiskelemaan lähtivät Isossa-Britanniassa asuvat *Marko*, *Marika*, *Susanna* ja Ruotsissa opiskellut *Mika* sekä Italiaan kotiutunut *Anneli*.¹ Osa lähtijöistä muuttaa ulkomaille headhunterin tarjouksen perässä, kuten luxemburgilainen pankkiiri *Mikael* ja lontoolainen lakimies *Tapio*. Osa muuttajista haluaa nimenomaan lähteä pois Suomesta, esimerkiksi kylmän ilmaston tai huonojen uramahdollisuuksien takia, kuten tekivät Portugalin lämpöön muuttanut *Sari* ja Ison-Britannian kautta IT-konsultiksi Saksaan päätynyt *Antti*.

Vapaa työvoiman liikkuvuus on lisännyt suomalaisten muuttointoa erityisesti EU-maihin: liki 70 prosenttia ulkomaille muuttavista Suomen kansalaisista suuntaa johonkin toiseen unionin jäsenmaahan. Vaikka kolmannes ulkomaille muuttavista lähtee edelleen Ruotsiin, on läntisen naapurimaamme suosio ollut tasaisessa laskussa. Kaikista vuonna 1995 muuttaneista Ruotsiin suuntasi 34 prosenttia lähtijöistä, kun vuonna 2012 heidän osuutensa oli enää 22 prosenttia tuon vuoden muuttajista. Esimerkiksi Ison-Britannian suosio on tuona aikana noin kolminkertaistunut: vuonna 1995 sinne muuttajia oli vain 340 ja vuonna 2012 lähes 1 100. Euroopan maista suosiotaan ovat kasvattaneet myös esimerkiksi Ranska, Saksa ja Espanja, sekä aktiivisesti kansainvälisiä investointeja ja työvoimaa houkutellut Irlanti. (Suomen virallinen tilasto 2013.)

Väliaikaisia ja pysyviä muuttoja ulkomaille

Viralliset muuttotilastot eivät anna täydellistä kuvaa Euroopan sisällä tapahtuvan liikkuvuuden määrästä eivätkä sen monimuotoisuudesta, sillä lyhyempikestoiset ulkomaan oleskelut eivät välttämättä rekisteröidy minkään maan tilastoihin. EU:n myötä myös lyhytkestoisempi muuttoliike Euroopan maiden välillä on kuitenkin lisääntynyt, sillä myös liikkuvuuden konkreettiset esteet ovat poistuneet ainakin Schengen-alueen sisärajoilta.

Jos nuoren lähtijän muuttokuorma koostuu pelkistä matkalaukuista, eivät muuton taloudelliset

¹ Tutkimuksessa haastatelluista henkilöistä käytetään keksittyjä nimiä. Nimet ovat tyyppillisiä lapsille annettuja nimiä heidän syntymävuosinaan.

kustannukset ole välttämättä juurikaan RyanAirin lentolippua kalliimmat. Parhaimmillaan Euroopan sisällä ulkomaille muuttaminen on siis nykyään lähes yhtä helppoa kuin lomamatkalle lähteminen. Alun perin yksittäiseksi, lyhytkestoiseksi ulkomaan-kokemukseksi ajateltu opiskelijavaihto tai korkeakouluharjoittelu voi johtaa uraan ulkomailta. Näin kävi ainakin Venäjän, Irlannin ja Hollannin kautta Espanjaan päätyneelle *Juhanille*, Kreikan ja Espanjan jälkeen Islantiin muuttaneelle *Annalle*, ja Ranskassa, Isossa-Britanniassa, Ruotsissa ja Irlannissa asuneelle *Minnalle*.

Huomionarvoista on se, että vapaan liikkuvuuden tarjoamiin kansainvälistymismahdollisuuksiin ovat ahkerimmin tarttuneet nuoret naiset. Kaikista vuoden 1994 jälkeen Eurooppaan muuttaneista neljäkymmentä prosenttia on ollut 15–34 -vuotiaita naisia. Näissä ikäluokissa lähtijöiden enemmistö on naisia, kun taas yli 35-vuotiaissa miesten osuus on naisia suurempi. (Suomen virallinen tilasto 2013.)

Nuoret naiset lähtevät ahkerasti opiskelijavaihtoon ja suorittavat tutkintoja ulkomaisissa yliopistoissa. Myös rakkaus liikuttaa koulutettuja muuttajia: paikallinen poikaystävä oli tärkeä muuttosyy ainakin Tanskassa työskentelevälle *Pauliinalle*, Ranskassa lääkärintutkinnon suorittaneelle *Maaritille*, Pariisiin muuttaneelle *Marialle*, Itävaltaan opiskelijavaihdon jälkeen jääneelle *Helenalle* ja Berliiniin ihastuneelle *Emilialle*.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan viidentoista ensimmäisen EU-jäsenyysvuoden aikana Suomesta lähti yli 47 000 korkeakoulututkinnon suorittanutta. Kaikista tuona aikana muuttaneista suomenkansalaisista näiden korkeasti koulutettujen muuttajien osuus on noin kolmannes. Ulkomaille muuttaa erityisesti koulutettuja naisia: naisten osuus ulkomaille muuttaneista korkeakoulututkinnon suorittaneista suomalaisista on vuosittain ollut keskimäärin 56 prosenttia, kun taas vähemmän koulutettujen ryhmässä heitä on noin 52 prosenttia. (Tilastokeskus 2012.)

Osa näistä muuttajista on sittemmin palannut takaisin, mutta osa jätti Suomen taakseen pysyvästi. Tuona aikana ulkomailta palaavia, korkeasti koulutettuja Suomen kansalaisia on paluumuuttanut noin 32 000 henkeä. Suomesta pois päin suuntautuva ”aivovuoto” olisi näiden tilastojen valossa siis

vuosittain jopa tuhannen muuttajan suuruusluokkaa. (Tilastokeskus 2012.)

Tilastot eivät kuitenkaan tässäkään asiassa kerro koko totuutta kyseisestä muuttoliikeilmioista, sillä tiedot esimerkiksi ulkomailla suoritetuista tutkinnoista eivät välttämättä välity Tilastokeskukselle, joten ulkomaisen koulutuksen kanssa palaavat suomalaiset puuttuvat näistä luvuista. Lisäksi tilanetta tasapainottavat Suomeen muuttavat muiden maiden kansalaiset, joista monet ovat myös suorittaneet korkeakoulututkiminnon.

Kansainvälisyys on Suomessa nostettu tärkeään asemaan erityisesti yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa, jotka panostavat opiskelijoiden ja koulutuksensa kansainvälisyyteen. Siksi on mielenkiintoista tarkastella sitä, kuinka nämä ulkomaille lähteneet ovat pärjänneet työurillaan ja kuinka hyvin heidän koulutuksensa arvo säilyy maasta toiseen muutettaessa. Syrjitäänkö ulkosuomalaista työhaussa vai saako suomalaisella korkeakoulututkiminnolla helposti koulutusta vastaavia töitä? Entä minkälaisia keinoja nämä muuttajat ovat käyttäneet erottautuakseen kilpailluilla työmarkkinoilla?

Kulttuurinen pääoma ja muuttoliike

Käytän tutkimuksessani kulttuurisen pääoman käsitettä kuvaamaan muuttajien koulutusta, työkokemusta ja muita tietoja ja taitoja joita tarvitaan töitä haettaessa. Muuttoliiketutkimuksessa kulttuurisen pääoman käsitteen avulla on valotettu niitä ongelmia, joita muuttajat kohtaavat siirtyessään yhdestä maasta tai kulttuuripiiristä toiseen (ks. esim. Nohl et al. 2010).

Kulttuurisen pääoman lisäksi myös sosiaalista pääomaa tai sen puutetta on tarkasteltu yhteinä työnsaannin ja integraation esteenä. Sosiaalista pääomaa ovat tällöin kaikki ne verkostot ja resurssit, joita yksilö voi sosiaalisten suhteidensa ja yhteiskunnallisen asemansa kautta hyödyntää. Sosiaaliset verkostot voivat olla merkittäviä myös korkeasti koulutetuille muuttajille, sillä toiseen maahan siirtyessä muuttaja menettää monia niistä ”heikoista siteistä” jotka ovat hyödyllisiä työhaussa. Väitöskirjassani keskityn kuitenkin nimenomaan kulttuuriseen pääomaan ja sen siirrettävyyden problematiikkaan.

Koulutuksen ja ammattiopintojen kaltainen institutionaalisoitu kulttuurinen pääoma on yleensä suunnattu käytettäväksi samassa maassa, kuin missä tuo koulutus on hankittu. Siten koulutuksen arvo voi vähentyä muutettaessa toiseen maahan, jossa työelämän vaatimukset ovat erilaiset, eivätkä työnantajat tunne ulkomailla hankitun koulutuksen sisältöä. Myös työkokemus ja pitkän sosialisatioprosessin aikana kasaantunut sisäistetty kulttuurinen pääoma eli osaaminen, kulttuurinen ymmärrys, kielitaito ja paikallisympäristön toimintatapojen tuntemus, voivat menettää merkitystään ulkomailla, jossa yhteiskunta toimii eri tavalla. Töitä vieraasta maasta hakeva maahanmuuttaja joutuu usein läpikäymään pidemmän ja monivivahteisemmän status-siirtymän työmarkkinoille, kuin mitä tuossa maassa koulutuksensa hankinut kotimainen työnhakija.

Työntekijänä Euroopassa –kyselyn perusteella ilmeni, että suomalaisten kulttuurinen pääoma siirtyy yleensä suhteellisen vaivatta ulkomaille. Suurin osa kyselyyn osallistuneista oli nimittäin pärjännyt ulkomailla hyvin: vain kahdeksan prosenttia vastaajista ei joko ollut kyselyn aikaan vielä löytänyt töitä, tai oli joutunut olemaan työttömänä yli puoli vuotta. Vastaajista 76 % oli kokoaikatyössä ja myös työn laatuun oltiin tyytyväisiä.

Vastaajista valtaosa arvioi oman työmarkkina-tilanteensa uudessa kohdemaassa hyväksi: suurin osa heistä arvioi saavansa parempaa palkkaa kuin Suomessa ja olevansa koulutusta sekä aikaisempaa työkokemusta vastaavissa työtehtävissä. Vain 11 prosenttia ilmoitti kokeneensa syrjintää nykyisen asuinmaansa työmarkkinoilla.

Helpoiten siirtymä ulkomaille oli tapahtunut niillä tutkimukseen osallistujilla, jotka työnantaja on lähettänyt ulkomaille, jotka ovat saaneet töitä tuttuun tai kollegan suosituksen perusteella tai hakenneet saman työnantajan toisessa maassa avoinna ollutta työpaikkaa. Ongelmallisinta ulkomaille siirtyminen on taas ollut heille, jotka ovat lähteneet puolison työn tai kansalaisuuden takia johonkin tiettyyn maahan, esimerkiksi Ranskaan, Italiaan, Portugaliin tai Itävaltaan; näissä maissa ulkomaalaisen koulutetun naisen voi olla vaikea löytää osaamistaan vastaavaa työtä. Pääosin tyytyväisten vastaajien joukossa oli myös joitakuuta erittäin pettyneitä ja nykyistä työmarkkinatilannetta uraumpikujaksi kuvanneita muuttajia.

Ulkomailla pärjäämiseen vaaditaan sopeutumista ja sinnikkyyttä

Euroopan unionin sanotaan muodostavan yhtenäisen työmarkkina-alueen, sillä unionin kansalaiset saavat vapaasti muuttaa ja asettua asumaan muihin unionin jäsenmaihiin opiskelujen, työn, perheen tai vaikkapa lämpimämmän ilmaston takia. Juuri liikkumisen vapauden ansiosta 28 jäsenmaan muodostama unioni on globaalisti ainutlaatuinen alue, jossa asuu yli 500 miljoonaa ihmistä. Euroopan sisärajojen yli muuttamisen onkin sanottu muistuttavan enemmän maiden sisäistä liikkuvuutta kuin kansainvälistä siirtolaisuutta (esim. Favell 2008; Recchi & Triandafyllidou 2010; Santacreu et al. 2009).

Euroopan sisäisille muuttajille rajaton vapaan liikkuvuuden alue tarjoaakin mahdollisuuden valita asuinmaa omien, henkilökohtaisten mieltymysten ja uravalintojen perusteella – ainakin, jos muuttaja on korkeasti koulutettu, kielitaitoinen *Eurostar*, joka kykenee luovimaan uuden kohdemaan työmarkkinoilla omia vahvuuksiaan hyödyntäen (ks. Favell 2008). EU-alueen ulkopuolelta tuleviin muuttajiin verrattuna ainakin Suomen kaltaisesta pienestä, skandinaaviseksi mielletystä maasta tulevat muuttajat ovat etuoikeutettuja, sillä euromuuttajiin ei juurikaan kohdisteta integraatiopaineita eikä heitä mielletä ”ongelmaksi” uudessa asuinmaassaan.

Pelkkä liikkumisen vapaus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että maan vaihtaminen olisi välttämättä kovin helppoa. Ulkomailla pärjäävältä työntekijältä vaaditaan sopeutumista sekä omien vahvuuksien ja suhteellista etua antavien taitojen tunnistamista. Joskus vaaditaan myös nöyryyttä todeta, että Suomesta hankittu koulutus ei johda halutulle urapolulle ulkomailla. Mikäli ovet työelämään uudessa asuinmaassa eivät yrityksistä huolimatta avaudu, on paluu Suomeen tai muutto johonkin kolmanteen maahan mahdollinen vaihtoehto ainakin niille ulkosuomalaisille, joilla ei vielä ole lapsia tai puolisoa.

Vaikka suurin osa *Työntekijänä Euroopassa* –kyselyn vastaajista oli muuttanut nykyiseen asuinmaahansa Suomesta, osa heistä oli asunut ulkomailla jo aikaisemmin. Vajaa neljännes (23 %) olikin muuttanut nykyiseen asuinpaikkaansa jostakin toisesta ulkomaasta. Osa heistä voi siten kuvata globaaleiksi nomadeiksi, joille kiinnittyminen tiettyyn maahan, kulttuuriin tai kaupunkiin on toissijaista ja

asuinpaikka valikoituu uran tai elämäntapavalintojen sekä yllättäen avautuvien kiinnostavien mahdollisuuksien perusteella. Tietty sattumanvaraisuus ja ennakkoluuloton tarttuminen yllättäen tarjoutuviin haasteisiin kuvastaakin jo sitä tapaa, miten moni tutkimukseeni osallistuneista alun perin päätyi lähtemään ulkomaille.

Kyselyn avovastauksissa ilmaistut käsitykset siitä, arvostetaanko Suomessa kansainvälistä työkokemusta, jakaantuivat karkeasti arvioiden kahtia. Osa oli varma ulkomaanoleskelusta olevan hyötyä, mutta jotkut olivat itse havainneet paluun mahdolliseksi, sillä suomalaiset työnantajat eivät arvosta ulkomaalaisia tutkintoja eivätkä työkokemusta.

Yllättävän monet näistä koulutetuista, kielitaitoisista ja kansainvälisistä suomalaisista raportoivatkin syrjäntäkokemuksista nimenomaan Suomen työmarkkinoilla. Suomeen palatessaan kansainvälistä työkokemusta omaava koulutettu muuttaja joutuu siten jälleen kerran arvioimaan, kuinka ulkomailla hankitun kulttuurisen pääoman, tiedot, taidot ja työkokemuksen, saa tunnustettua suomalaisilla työmarkkinoilla.

Osa tutkimukseen osallistuneista oli siirtynyt ulkomaille työntantajansa lähettäminä, ja osa oli rekrytoitu Suomesta suoraan johonkin tehtävään. Itsenäisesti ulkomailta töitä hakeneiden kokemuksissa oli yhtäläisyyksiä, vaikka tutkimukseen osallistuneet suomalaiset edustavatkin kovin erilaisia ammatteja ja koulutustaustoja. Työnhakutilanteissa esimerkiksi seuraavilla tekijöillä on ollut merkitystä: 1) tutkimukseen osallistuvien hyvä kielitaito oli auttanut heidän kulttuurisen pääomansa arvon määrittelyssä, 2) osallistujien suomalaisuus ja skandinaavisuus oli nähty positiivisen stereotyyppien kautta, 3) osallistujat olivat hakeneet töitä kansainvälisistä yrityksistä tai järjestöistä, joissa muutenkin työntekijät ovat ulkomaalaisia ja 4) osa osallistujista oli löytänyt kilpailuetua siitä, että he kuuluvat pieneen muuttajaryhmään, joka osaa harvinaisia kieliä (suomi ja ruotsi).

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että korkeasti koulutettujen osaajien kulttuurinen pääoma siirtyy eurooppalaisten rajojen yli suhteellisen helposti ainakin, jos muuttaja on kotoisin Suomen kaltaisesta Pohjoismaasta. Ulkomailta töitä hakevan täytyy kuitenkin olla joustava ja valmis mukautumaan kohdemaan olosuhteisiin.

Tutkimukseen osallistuneet suomalaiset käyttivät kolmea eri strategiaa pyrkiessään kohdemaan työmarkkinoille: sopeutumista, erottautumista ja uudelleen orientaatiota. Tutkimuksen mukaan korkeasti koulutetut suomalaiset osaajat eivät kohtaa ylitsepääsemättömiä esteitä hakiessaan työtä muista EU-maista. Sen sijaan osaamista ja koulutusta vastaavan työpaikan löytäminen vaatii sopeutumista, määrätietoisuutta ja joskus jopa hakeutumista kokonaan toiselle ammattialalle.

Ulkomailla menestymiseen ei siis ole yhtä ainoaa reseptiä, vaan onnistumisen ja elämässä pärjäämisen kokemuksiin liittyy myös koulutetuilla muuttajilla uranäkymien, palkan ja työtehtävien lisäksi myös monia muitakin tekijöitä. Vaikka kyseessä ovat yhdestä lähtömaasta lähteneet, korkeasti koulutetut muuttajat, on ryhmässä silti hyvin erilaisissa elämäntilanteissa ja uravaiheissa olevia ihmisiä, jotka ovat löytäneet omat polkunsa Eurooppaan.

Lähteet

- Favell, Adrian (2008): Eurostars and Eurocities: Free Movement and Mobility in an Integrating Europe. Blackwell, Oxford.
- Heikkilä, Elli & Koikkalainen, Saara (toim.) (2012): Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration. Migration Studies C 21. Institute of Migration, Turku.
- King, Russel (2002): Towards a new map of European migration. *International Journal of Population Geography*, 8, 89-106. DOI: 10.1002/ijpg.246.
- Nohl, Arnd-Michael, Schittenhelm, Karin, Schmitzke, Oliver & Weiss, Anja (toim.) (2010): *Kulturelles Kapital in der Migration*. Hochqualifizierte Einwanderer und Einwanderinnen auf dem Arbeitsmarkt. [Kulttuurinen pääoma ja muuttoliike: korkeasti koulutetut muuttajat työmarkkinoilla]. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Recchi, Ettore & Favell, Adrian (toim.) (2009): *Pioneers of European integration*. Citizenship and mobility in the EU. Edward Elgar, Cheltenham.
- Recchi, Ettore & Triandafyllidou, Anna (2010): *Crossing over, heading West and South: mobility, citizenship and employment in the enlarged Europe*. Teoksessa: Menz, Georg & Caviedes, Alexander (toim.): *Labour Migration in Europe*. Palgrave Macmillan, London, 125–148.
- Santacreu, Oscar, Baldoni, Emiliana, & Albert, Maria Carmen (2009): *Deciding to Move: Migration Projects in an Integrating Europe*. Teoksessa Recchi, Ettore & Favell, Adrian (toim.): *Pioneers of European Integration. Citizenship and Mobility in the EU*. Cheltenham: Edward Elgar, 52–71.
- Suomen virallinen tilasto (2013): *Muuttoliike* [verkojulkaisu]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.tilastokeskus.fi/til/muutl/index.html> (16.1.2014) sekä PX-web -ohjelmasta tehdyt laskelmat http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/muutl/muutl_fi.asp (16.1.2014)
- Tilastokeskus (2012): *Suomen kansalaisten muuttoliike sukupuolen ja koulutustason mukaan jaoteltuna 1990–2011*. Tiedot saatu Tilastokeskukselta syyskuussa 2011 ja täydennetty lokakuussa 2012.

**Seuraava lehti on kaksoisnumero
Siirtolaisuus-Migration 2-3/2014 ja
instituutin 40-vuotisjuhlanumero!
Lehti ilmestyy syyskuussa.**